

pare, seu communicare possit, nisi expresse excipiat, seu denegetur. Quamvis enim qui Missam audit, non statim obligetur ad communicandum in illa, ut alibi latius probavimus, quod verum est non solum de laicis, sed etiam de clericis, nihilominus est valde consentaneum huic sacrificio, et modo, quo in Ecclesia offertur, ut qui assistant, de illo suo modo participant, sicut illud suo modo offerunt; et ideo usitatum olim in Ecclesia fuit, ut assistentes in Missa communicarent, quod maxime in clericis observatum, et aliquando etiam præceptum fuit. Unde de se ait Trid. Synodus, sess. 22, c. 6: *Optaret, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spiritali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent*; ergo verisimile est, ut quando Ecclesia alicui affert interdictum, quantum ad prohibitionem assistendi huic sacrificio, concedere etiam, ut de illo participare possit, si alias specialiter non prohibet, quia in illa absoluta concessione continetur, ut possit quantum voluerit, et valuerit, uberrimum fructum illius sacrificii participare; certum est autem accepturum uberiorem, si in tali sacrificio communicet. Præterea expendo verba illa cap. Alma: *Dicantur divina officia sicut prius*; nam prius ita dicebantur, ut ministri de sacrificio communicare possent, si vellent, et hæc, ut dicebam, erat antiqua consuetudo; et hanc nunc desiderat Ecclesia, quamvis non præcipiat; ergo ex vi illorum verborum conceditur ministris, ut divina faciant modo consueto, vel de facto, vel saltem de licentia, vel (ut ita dicam) de consilio Ecclesiæ, seu, quod idem est, conceditur illis, ut saltem possint participare sicut prius. Denique favores ampliandi sunt, et hic sensus est satis consentaneus verbis, ut expensum est, et rationi textus, ut patet ex illis verbis: *Ex districtione hujusmodi statutorum crescit indevotio populi, et infinita pericula animarum surgunt*. Hæc namque duæ rationes maxime locum habent in privatione, seu dilatione communionis, et majorem habent vim in clero, et personis Ecclesiasticis; ergo non est, cur hæc amplificatio hujus gratiæ nimia esse videatur.

36. *Corollarium superioris doctrinæ, et ampliatio cap. Alma.* — Ex qua sententia sequitur optima ampliatio ad cap. Alma, dum concedit omnibus laicis, ut in quatuor festivitibus, Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, et Assumptionis Virginis, possint interesse divinis, consequenter concedere, ut possint

Eucharistiam sumere. Licet oppositum sentiat Antonin., 3 part., tit. 26, c. 4; Sylvest. (plane non satis consequenter), *Interdictum*, 5, quæst. 2; Soto, 4, dist. 22, quæst. 3, art. 4, post 4 concl.; Covarr. supra. Qui solum fundantur, quia in illo capitulo hoc expresse non conceditur. Nobis autem ex ratione facta videtur concedi virtute, idque satis esse. Et præterea expendo illa verba: *Participationem permittimus divinorum*; nam hæc verba in rigore non solum ad assistendum, sed etiam ad communicandum, id est, ad participandum quantum sunt capaces, faciunt facultatem. Accedit, quod quibus Pontifex voluit hoc negare, eos expressit subjungens in hunc modum: *Sic tamen, quod illi, propter quorum excessum interdictum hujusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent*. Quæ verba intelligi possunt de oblationibus fidelium, ad quas faciendas solent ad altare accedere, ut refert Paludanus supra; non tamen video cur non potius sint de communionem intelligenda; nam illa est propter quam maxime solet ad altare accedi. Et sumi potest argumentum ex cap. Quia in omnibus, de Usuris, ubi de publicis usurariis dicitur: *Nec ad communionem admittantur altaris, nec oblationes eorum quisquam accipiat*. Expendo enim, quod nomen altaris cum communionem potius, quam cum oblatione conjunctum est. Quamvis ergo non negem per verba illa cap. Alma, prohiberi hujusmodi interdictis, et peccatoribus omne ministerium altaris, et omnem actionem, vel receptionem sacram, quæ circa altare fit, dico tamen, ibi etiam Eucharistiæ communionem comprehendendi, ac proinde aliis vel non interdictis, vel qui interdicto per suum excessum causam non dederunt, non prohiberi, sicut neque aliud altaris ministerium, cum alias et capaces et digni sint. Atque hæc probabiliter sint dicta pro hac parte, quæ pia et favorabilis videtur; nihilominus communis sententia non difficile defendi potest, et in praxi servanda est Ecclesiæ consuetudo.

37. *An ad implendum præceptum annuæ communionis possit quis tempore interdicti communicare.* — Tandem hinc obiter expeditur alia quæstio, an scilicet propter implendum præceptum de annua communionem, possit quis, aut debeat tempore interdicti communicare, possitque illi Eucharistia dari. Aliqui enim simpliciter affirmant, quia tunc jam illud est sacramentum necessitatis. Antoninus vero et alii simpliciter negant. Di-

cendum est, jure antiquo id non licuisse, quia solum concedebatur propter viatici necessitatem, ut supra ostensum est; necessitas autem præcepti Ecclesiastici neque est similis, neque æqualis; imo jam tunc non esset necessitas, quia per unam prohibitionem cessat obligatio alterius præcepti ejusdem Ecclesiæ; sicut in die festo cessat obligatio audiendi Missam posito interdicto, et prohibitionem ejus. Idemque dicendum erit nunc juxta communem priorem sententiam. Defendendo autem posteriorem, consequenter dicendum est, posito jure novo dicti cap. Alma, aliud verum esse, quia una ex illis quatuor festivitibus est Pascha, pro qua specialiter obligat præceptum annuæ communionis; sed dictum est ex vi illius juris ablatam esse prohibitionem interdicti quoad communionem; ergo obligabit tunc præceptum, cum jam omne impedimentum ablatum sit. Neque est inconueniens, ut ex uno favore pullulet aliunde alia obligatio, quando illud est per accidens, et solum quasi removendo prohibens; præsertim, quia illa obligatio communicandi neque odiosa neque onerosa censi debet, sed potius favorabilis. Neque ab hac sententia est alienus Navarrus supra, quamvis dicat consulendum esse Summum Pontificem.

De extrema unctione.

38. *Tempore interdicti, nec etiam ob mortis periculum, dari potest extrema unctio.* — De hoc sacramento est expressa et absoluta prohibitio in cap. Quod in te, de Pœnitentia et remiss., cujus verba sunt: *Licet per generale interdictum omnibus denegetur tam unctio quam Ecclesiastica sepultura*, etc. Ubi significatur non fieri de novo illam prohibitionem, sed jam factam supponi; et licet in particulari non inveniatur in antiquioribus juribus, satis est, quod a prohibitionem generali divinum non inveniatur excepta. Additurque in eo capite, quasi per declarationem specialem, non esse excipiendam. Quod jus per nullum posterius revocatum, aut limitatum invenitur. Est autem notanda triplex distributio ibi formaliter, vel virtute contenta. Prima est temporis, seu occasionis, aut necessitatis ministrandi hoc sacramentum; nam absolute prohibetur, ita ut propter extremum mortis periculum ægrotantibus dandum non sit; et ita intelligunt Doctores omnes. Et ratio est clara, quia proprium, et quasi in-

trinsecum tempus, in quo dandum est sacramentum, est, quando mors instat ex gravi morbo; ergo si prohibetur, pro illo articulo maxime prohibetur. Et in hoc est facta differentia inter hoc sacramentum et Eucharistiam, quia non est ita necessarium, sicut illa.

39. *Idque intelligendum non solum de accidentali solemnitate, sed de substantiali sacramento.* — Respondetur cuidam objectioni. — Secunda distributio est modi, ut sic dicam, conferendi hoc sacramentum, quia in hoc non est distinguere sicut in baptismo, quod detur cum solemnitate vel sine illa, quia neutro modo dari potest; simpliciter enim prohibetur quoad substantialem solemnitate, ut sic dicam, sive habeat accidentalem adjunctam, sive non; multum enim differt a baptismo in necessitate. Et præterea in hoc etiam differt quoad substantialem solemnitate, quia semper requirit sacerdotem ministrum, qui ex officio illud conferat, qui in baptismo non semper est necessarius. Accedit, quod illa sacramenta, quæ tempore interdicti specialiter permittuntur, etiam cum accidentali solemnitate dari possunt; ergo e converso cum hoc sacramentum prohibetur, simpliciter et quoad substantiam prohibetur. Denique nomen unctionis, ipsam substantiam sacramenti significat. Dices: cur potius prohibetur unctio, quam confirmatio? nam si necessitatem simpliciter spectemus, non est magis necessaria confirmatio, quam unctio; si vero utilitatem, non est minus necessaria unctio morituris, quam confirmatio victuris. Respondetur, non esse facile rationem reddere, quæ Innocentium III moverit, qui fuit auctor utriusque decreti; fortasse tamen non tanti aestimasse necessitatem unctionis, sicut confirmationis, quia sine confirmatione non censetur aliquis perfecte Christianus, et sæpe accidere potest, ut multi, verbi gratia, pueri ante usum rationis absque aliis sacramentis, præter baptismum et confirmationem moriantur; alii vero, qui sunt capaces unctionis, et supponuntur jam perfecti quod statum Christianorum per baptismum et confirmationem, et quoad propriam et personalem necessitatem eis subvenitur per pœnitentiam et Eucharistiam, et ideo non tanta videtur eorum necessitas. Accedit, quod sacramentum confirmationis omnino ordinatur ad internum animæ bonum; unctio vero etiam ad salutem corporis; et ideo ex hac parte minor ejus quodammodo necessitas visa est, et ejus

interdictio magis necessaria ad vigorem et terrorem hujus censuræ, tum quia homines magis timere solent (de vulgo et multitudine hominum loquimur) detrimenta corporis, quam spiritus; tum etiam quia si hæc omnia sacramenta concederentur tempore interdicti, quoad hanc partem contemneretur.

40. *Omnibus personis cujuscumque conditionis prohibetur extrema unctio tempore interdicti.* — Tertia distributio est personarum, quæ ibi formaliter continetur in illa particula *omnibus*, quæ ex se tam clericos, quam laicos comprehendit. Accedit præterea, quod cum in citatis verbis duo conjungantur, scilicet unctio et sepultura sacra, quoad sepulturam statim excipiuntur clerici, ut infra videbimus; ergo quoad unctionem comprehensi relinquuntur, ut recte ibi notat Abbas, num. 9, et communis sententia, idemque est de religiosis et quibuscumque aliis, quia verba universalissima sunt, quæ nemo jure limitare potest, nisi in alio decreto talis limitatio vel exceptio adjuncta sit; nam ubi aliquid generaliter prohibetur, quod expresse non conceditur, intelligitur denegatum, ut dicitur in Clementina *Exivi*, § Porro, de Verborum significationibus.

41. *Paludanus confutatur.* — Quapropter immerito Paludanus, dist. 48, q. 8, num. 28, ab hac sententia communi recessit, dicens clericis et religiosis dari posse unctionem, sumens argumentum ex eodem cap. Quod in te, quia ibi (inquit) conceditur his Ecclesiasticis personis Ecclesiastica sepultura; ergo sub illa comprehenditur unctio, quæ est veluti præparatio ad illam; credendum est enim, eum, qui concedit sepulturam soli corpori proficuum, unctionem animæ necessariam non negare. Sed potius inde oppositum colligitur; nam cum ex duobus propositis et generaliter vetitis, unum tantum Pontifex concedat et de altero taceat, illud tacendo negavit, ut in simili argumentatur Gregorius, hom. 48 in Evangelia, et refertur in cap. Nonne, de Præsumptionibus. Non ergo unum sub alio comprehenditur, alias nec in principio oportuisset unctionem distincte exprimere; cumque minus sit sepultura, quam unctio, non recte ex concessione minoris inferatur, etiam id, quod majus est, esse concessum. Cur autem Pontifex (hoc enim argumentum Paludani postulare videtur) concesserit Ecclesiasticis personis sepulturam Ecclesiasticam, et non sacram unctionem, dicendum est, negari unctionem propter ex-

ceptiones superius factas; sepulturam vero concedi propter status decentiam, ut inferius latius dicemus. Addendum vero est, per hæc non excludi specialia privilegia, quæ aliquæ religiones pro suis religiosis vel familiaribus a Sede Apostolica habere possunt.

42. *Doctrina data ad interdictum locale applicatur.* — Ultimo tamen advertendum est dictum cap. Quod in te, speciatim loqui de interdicto generali loci, et ita ex illo textu immediate tantum haberi, in toto illo loco interdicto non posse hoc sacramentum ministrari, quanquam personæ illius loci, si alibi ægrotent, vel se illuc deferri faciant, possint ibi hoc sacramentum accipere, si causam interdicti non dederit, juxta superius dicta. Hoc autem servata proportione in interdicto particulari loci servandum est, quia est eadem vel major ratio, procedit generalis prohibitio, quod in loco interdicto nulla sacramenta administrantur, juxta c. Responso, de Sent. excomm.

43. *Applicatur ad interdictum personale.* — Ad interdictum etiam generale personale, et a fortiori ad speciale, commutata (ut sic dicam) proportione, eadem regula applicanda est; nam omnes personæ sic interdictæ, etiamsi causam non dederint interdicto, hoc sacramentum accipere non possunt, neque in eo loco, neque in alio, nisi prius a tali interdicto aliquo modo liberentur, quia tale interdictum, ut supra vidimus, omnes et singulares personas afficit et in eis habet suum effectum; hic autem est generalis sacramentorum prohibitio juxta jura supra citata. Atque hæc omnia procedunt juxta antiquum jus. Dubitari vero potest, an juxta novum jus in cap. Alma mater, liceat hoc sacramentum ministrare in quatuor festivitatibus ibi exceptis. Sed dico breviter quoad hanc partem nihil esse innovatum illo jure, quia de hac re nulla ibi mentio fit, neque in specie, neque in genere.

De Ordine.

44. *Non potest laicis sacramentum Ordinis conferri tempore interdicti.* — Quid de clericis. — De hoc sacramento non invenio aliquid in propria specie in jure declaratum, et ideo nonnulla est diversitas inter auctores. Et in primis quoad personas laicas, omnes conveniunt non posse tempore interdicti sacramentum hoc eis conferri. Ratio est, quia prohibitio est generalis, juxta dictum cap. Responso, et de sacramento Ordinis nulla facta est ex-

ceptio: ergo. Nihilominus tamen circa personas Ecclesiasticas aliqui dicunt eos, qui jam habent aliquem Ordinem inferiorem, posse non obstante interdicto ad superiorem promoveri. Ita Innocentius, in cap. Non est vobis, de Sponsalibus, qui de omnibus clericis loquitur, et ideo ex illius sententia etiam hi, qui solum primam tonsuram habent, poterunt Ordinibus initiari. Ratio est, quia clerici sunt.

45. *Secunda et vera sententia.* — *Extra locum interdicti potest suscipere Ordines, qui illi causam non dedit.* — Nihilominus contraria sententia vera est, quam tenent Panormitanus, in dict. cap. Non est vobis; Paludanus, dist. 48, quæst. 8, num. 29; Covarruv., dict. cap. Alma, part. 2, § 3, num. 4, et omnes Summistæ. Et ratio est, quia ista exceptio nullo jure fundatur. Neque illa ratio Innocentii satis intelligitur; aut enim agimus de interdicto locali aut de personali: si de locali, sicut per illud non sunt absolute interdicti clerici, ita nec laici, et sicut locus est interdictus in ordine ad laicos, ita et in ordine ad clericos in his, quæ illis non sunt jure concessa; nullo autem jure est illis concessum, ut possint ad superiores Ordines promoveri in tali loco, vel quod quispiam possit in eodem loco Ordines conferre, nisi prius ab eodem loco interdictum auferat vel suspendat, si ad hoc potestatem habet. Quod patet ex dict. cap. Alma, in quo postrema et major extensio hujus concessionis facta est, et tamen ibi hoc non conceditur, ut ex textu constat. Hæc autem intelligenda sunt de omnibus Ordinibus, quæ sunt sacramentum, et consequenter etiam de consecratione Episcopali. De prima vero tonsura et de benedictione Abbatis vel virginis, quæ non sunt sacramenta, sed sacramentalia, non est eadem ratio. Sed ita de illis judicandum est, sicut de divinis officiis, de quibus infra. Si vero loquamur de interdicto personali, aut illud esset solius populi laici, vel solius clerici, vel utriusque: de primo verum est per illud non prohiberi clericos, quin ulterius ordinari possint, quia non sunt interdicti; tamen eadem proportione, de secundo interdicto verum est, per illud prohiberi clericos, ne ulterius ordinari possint, non vero prohiberi laicos, quin denuo possint Ordinibus initiari, quia non sunt interdicti. Si vero loquamur de tertio interdicto, ex vi illius nec laici, nec clerici ordinari possunt, quia omnes sunt interdicti; nulla est ergo exceptio nec differentia quoad hoc inter-

Ecclesiasticos et laicos, si proportio servetur. Unde nihil etiam oportet hic distinguere inter personale interdictum generale et particulare, neque inter eos, qui dederunt vel non dederunt causam interdicto; omnes enim simpliciter prohibiti sunt, quamdiu interdicto ligantur. Solum oportet advertere in interdicto locali eos, qui sua culpa causam dederunt, simpliciter prohiberi ordinari vel ordinare, non tantum in loco interdicto, sed ubique, quia illi consequenter sunt personaliter interdicti, ut superius declaratum est.

De matrimonio.

46. *Sponsalia de futuro non prohibentur fieri tempore interdicti.* — In matrimonio tria distinguere possumus, scilicet sponsalia de futuro, substantiam matrimonii, et Ecclesiasticam solemnitate cum sacerdotali benedictione, quæ subsequi solet et debet. De sponsalibus certum est licite et valide fieri posse tempore interdicti, sive in loco interdicto, sive inter personas interdictas, quia illud neque est sacramentum, neque aliquid sacrum aut divinum officium, sed est tantum quidam humanus contractus; ideo non continetur in his, quæ per interdictum prohibentur.

47. *Covarruv. opinio.* — Secundo est certum benedictiones nuptiales esse prohibitas tempore interdicti, quia inter divina officia computantur; imo habent adjunctum Missæ sacrificium et solemnes preces a sacerdote in Ecclesia factas; hæc vero divina officia prohibita sunt tempore interdicti, ut postea videbimus. Et in hoc conveniant omnes Doctores statim citandi. Quanquam Covarr., in dict. cap. Alma, part. 2, § 2, num. 7, censet, si solemnitas matrimonii fiat cum his circumstantiis, cum quibus Missa dici potest in loco interdicto, juxta cap. Alma, non esse malum, neque prohibitum ita fieri. Quia ibi conceditur, ut Missæ divinaque officia dici possint sicut prius, campanis non pulsatis, et januis clausis, et interdictis ac excommunicatis exclusis; sed hæc benedictio et solemnitas est quoddam sacrum officium cuidam Missæ annexum seu conjunctum; ergo cum eisdem circumstantiis licebit.

48. Obstat vero huic sententiæ, quia illa officia solum conceduntur clericis; nam, per se loquendo, debent excludi laici, ut infra videbimus; sed hoc officium per se et intrinsece requirit præsentiam laicorum, scilicet sponsi et sponsæ. Responderi potest, hoc esse

accidentarium, et saltem id licere, quando sponsus et sponsa aliunde habent privilegium audiendi divina officia tempore interdicti. Sed contra, nam potius hoc est per accidens, scilicet habere tale privilegium; per se autem est, quod talis actus intrinsece requirat personas laicas, et ideo non videtur comprehensus sub illis officiis, quæ in dicto cap. Alma, permittuntur; nam illa supponuntur esse talia, ut inter solos clericos dici possint. Quæ ratio videtur efficax, supponendo laicos esse excludendos a divinis officiis; nihilominus tamen probabilem censeo opinionem Covarruvæ cum ea moderatione, quod sponsus et sponsa alioqui possint interesse divinis, ut ex dicendis sequenti disputatione clarius constabit.

49. *Matrimonium tempore interdicti celebratum est validum.* — Tertio est certum, matrimonium, si tempore interdicti fiat, servatis conditionibus alias requisitis, vel ex se, vel ex novo jure Concilii Tridentini, validum esse. Hæc est communis sententia, quam probat Gloss., dict. cap. Alma, verb. *Sacramentis*, quia matrimonium non est sacramentum dans gratiam. Sed assumptum est erroneum in fide, ut nunc suppono, et impertinens ad inferendum consequens; quid enim obstat dare gratiam, ut valeat sacramentum? Alias Ordo datus tempore interdicti vel personæ interdictæ, non esset validus, quia est sacramentum dans gratiam. Ratio ergo solum est, quia interdictum nihil aufert, quod sit de veritate talis sacramenti. Confirmatur, quia supra ostensum est, matrimonium inter excommunicatos contractum validum esse; ergo etiam erit validum ab interdictis contractum, etiamsi ob excessus proprios interdicti sint, quia isti ad summum comparantur excommunicatis in usu sacramentorum, ut supra dictum est. Ergo a fortiori matrimonium contractum in loco interdicto validum erit, quia minus potest circumstantia loci quam personæ, matrimonium invalidum reddere.

50. *An matrimonium licite contrahatur interdicti tempore.* — *Sententia affirmativa.* — *Refellitur fundamentum.* — Difficultas ergo superest, an licitum sit matrimonium contrahere non obstante interdicto; multi enim Doctores simpliciter affirmant, Sylvester, verb. *Interdictum*, 5, n. 9, cum Innocentio, cap. ult. de Excessibus Prælat., n. 6, clarius in c. Non est, de Sponsal., ubi Panormitanus dicit esse communem, et rationem indicant, quia inter infideles licite contrahitur matri-

monium; ergo et inter fideles etiam interdictos. Quæ ratio idem concluderet de excommunicatis; non est ergo bona illatio, quia inter fideles matrimonium est sacramentum, non vero inter infideles. Item quia fideles subjecti sunt ritibus et prohibitionibus Ecclesiæ, non tamen infideles. Eandem vero sententiam tenent Covarruv., dicto num. 7, et Navarr., cap. 27, n. 179, ubi etiam asserunt inter interdictos personaliter et specialiter posse licite matrimonium contrahi. Fundamentum esse videtur, quia licet matrimonium sit sacramentum, tamen est etiam contractus humanus; imo substantialiter est contractus, et ratio sacramenti est illi adjuncta; contractus autem humani non sunt prohibiti per interdictum; ergo nec matrimonium est prohibitum. Et confirmatur, nam hac ratione dicitur in jure, matrimonium quocumque tempore contrahi posse, in cap. Appellamus, de Feriis. Neque hoc caput restrictum aut derogatum est per Concilium Tridentinum, sess. 24, cap. 1 de Reformatione matrimonii, quia licet ex vi illius decreti requiratur præsentia parochi et duorum testium, tamen quocumque tempore illa forma contrahendi adhiberi poterit.

51. *Excluditur supra posita sententia.* — Nihilominus fundamenta hujus sententiæ videntur esse infirma, et aliunde obstare generalem regulam prohibentem usum sacramentorum tempore interdicti in cap. Responso, de Sentent. excomm., et in cap. Alma, generaliter dicitur, nulla esse ministranda sacramenta, certis casibus et sacramentis exceptis. Sed matrimonium nullo jure exceptum est; ergo est simpliciter prohibitum. Nec videtur quicquam referre, quod sit contractus; nam hoc non tollit, quin sit etiam sacramentum. Quæ ratio sacramenti principalior est, et alia sequitur, ut ita dicam, forum, vel prohibitionem, aut concessionem ejus. Unde quod in alio cap. Capellanus, dicitur, satis juridice exponetur, quod omni tempore non prohibito potest matrimonium contrahi, vel certe, quod licet possit omni tempore, non tamen omni loco, neque inter quascumque personas, sed circumstantiis servatis, quas jura disponunt. Eo vel maxime, quod in illo textu non dicitur matrimonium omni tempore contrahi posse, sed *quocumque tempore contrahi* (id est, validum esse) *consensu interveniente legitimo de præsentibus*. Quapropter in rigore juris videtur verior contraria sententia.

52. *Negans sententia probatur percurrando omnes species interdicti.* — *Probatur in interdicto personali particulari.* — *Occurritur objectioni.* — Et in primis de interdictis personaliter et specialiter (sub quibus comprehendendo omnes, qui interdicto causam dederunt) videtur sane probabilius non posse licite matrimonium contrahere; nam illos omnino separat Ecclesia a participatione sacramentorum. Et confirmari potest, nam excommunicatus non potest licite matrimonium contrahere; ergo nec interdictus specialiter; nam æquiparantur quoad separationem a sacramentis. Dices, excommunicationem prohibere etiam contractus et in hoc differre ab interdicto. Sed contra primo, quia excommunicatus contrahens matrimonium non solum peccat ut communicans in humanis, sed etiam ut participans in divinis, alias solum venialiter peccaret; cum tamen constet peccare mortaliter; sed interdictus specialiter æque est exclusus a participatione divinorum: ergo. Deinde sumi videtur efficax argumentum ab excommunicatione minori; nam illa non privat communicatione humana, nec contractibus, et nihilominus qui sola illa ligatus est, non potest sine gravi crimine matrimonium contrahere, quia est separatus a participatione sacramentorum, juxta cap. ult. de Clerico excommunicato ministrante; ergo a fortiori idem dicendum est de specialiter interdicto; nam est gravior censura et quoad hoc eundem effectum habet secundum jura.

53. *Eadem sententia in interdicto generali personali ostenditur.* — Deinde videtur idem dicendum de interdicto generali personali; nam etiam, qui illo tantum sine culpa propria ligati sunt, non videntur posse matrimonium contrahere, quia nullo jure excipiuntur; et alioqui est generalis prohibitio præterquam in solis casibus a jure expressis, juxta cap. Si sententia, de Sentent. excomm., in 6, ubi de interdictis per generale ac personale interdictum dicitur: *Non debent alicubi (casibus expressis a jure duntaxat exceptis) audire divina vel Ecclesiastica recipere sacramenta.* Ubi Gloss., verb. *Expressis*, solum allegat jura de baptismo, et confirmatione, et viatico loquentia. Et in dicto c. Alma, etiam dicitur, *certis casibus et sacramentis exceptis*, ubi Glossa de matrimonio solum dicit, *tenet etiam matrimonium*; non vero ait, licet.

54. *Idem de interdicto locali suadetur.* — *Non licet parochi assistere matrimonio in loco*

interdicto. — Denique idem consequenter, et cum proportione videtur dicendum de interdicto locali; nimirum ex vi illius non licere in loco interdicto matrimonium contrahere, propter similem rationem. Nec video probabilem causam hoc permittendi, cum neque sit tanta necessitas statim matrimonium contrahendi, nec sit difficile extra locum interdictum illud contrahere. Et quidem cum præsentia parochi, vel sacerdotis habentis ejus licentiam hodie necessaria sit, male ille faciet, si in loco interdicto illi assistat, et suum qualecumque ministerium exhibeat. Atque hæc quidem videntur vera in rigore juris. Si tamen opinio contraria ita prævaluit, usuque recepta est, ut contrariam consuetudinem induxisse censeatur, ratione consuetudinis dici poterit exceptio introducta; ideoque jam ita valere, ac si jure esset facta. De hac vero consuetudine, quia ad factum spectat, mihi satis non constat, et in personalibus interdictis non credo illam esse, et maxime in specialibus; in localibus autem generalibus facilius posset tolerari.

SECTIO II.

Quale peccatum sit violare interdictum in materia sacramentorum.

1. *Violatio interdicti in materia sacramentorum peccaminosa, ex suo genere.* — Hanc violationem ex se peccaminosam esse, aperte sequitur ex dictis sectione præcedente, quia est contra Ecclesiæ prohibitionem, et censuram. Dico autem, ex se, quia ex accidenti excusari potest, vel per ignorantiam, vel per justam necessitatem. In quo servandæ sunt regulæ traditæ de censuris in communi, et ad præsens applicandæ; nihil enim amplius circa hoc addendum occurrit.

2. *Violatio interdicti in materia sacramentorum ex suo genere mortalis.* — *Excluditur distinctio ab aliquibus data.* — Difficultas vero est de gravitate culpæ. In qua censeo, ex genere suo esse mortalem, quia materia sacramentorum gravissima est, et prohibitio Ecclesiæ est absoluta, habens vim proprii præcepti pertinentis ad virtutem religionis; unde contrarium peccatum est sacrilegium, quod constat ex genere suo, et in materia gravi mortale esse. Nec distinctio, quæ in hac materia interdicti dari solet ab aliquibus inter personas laicas, et Ecclesiasticas (de qua videbimus disputatione sequente), ad præsentem materiam recte accommodatur, quia